

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Učiteljske materialne razmere.

(Iz Istre.)

V „Učitelj. Tov.“ z dne 14. t. m. čitamo, da je izjavil poslanec Mandič učiteljski deputaciji, da predloži učiteljske zahteve klubu in da jih bo tam tudi podpiral. Pripominja pa, da je siromašna Istra izvedla prav povoljno regulacijo učiteljskih plač. Danes se hočemo pobaviti samo z zadnjo pripombo.

Istra velja že od nekdaj za siromašno deželo. Koliko je na tem resnice, ni naša naloga, da bi danes razpravljali in radi verujemo, da je Istra res siromašna. A ozirom se, kaj da je vzrok temu siromaštvu? Navajajo različne vzroke, a večina teh vzrokov je tudi v drugih deželah, in vendar ni toliko govora o njih siromaštvu. V Istri je $\frac{2}{3}$ slovenskega in le $\frac{1}{3}$ italijanskega ljudstva. Ta $\frac{1}{3}$ si je znala s pomočjo vlade že od nekdaj prisvojiti vse pravice v deželi, in da bi se zasluženi $\frac{2}{3}$ ne zavedli svojih pravic, jih tiči v nevednosti s tem, da ne dovoljuje slovenskih šol. Tam, kjer je prisiljena odnehati od svojih namer, izkuša ovirati napredek v šoli s tem, da vsiljuje, kjer je le mogoče, italijanščino kot drugi deželni jezik, a za svoje šole ne priznava slovanščine kot drugi deželni jezik. Tako se jim posrečuje, da vzdržujejo večino ljudstva v deželi v nevednosti. Ze star pregovor pravi: „Nevednost je najdražja reč v deželi.“ Zato je tudi siromaštvo v deželi. Sicer pa je siromaštvo dežele na dnevnem redu samo pri slovenskem šolstvu. V Istri je italijanskih šol še preveč; zakaj so kraji, kjer vzdržuje dežela za 40 italijanskih, oziroma poitalijančenih otrok po dvorazredne šole. V Istri vzdržuje že država italijanske srednje šole, a vendar vzdržuje še dežela italijanski realni gimnazij v Pazinu. Vsa deželna uprava je v italijanskih rokah, in vsi deželni uradniki so italijanske narodnosti ali pa poitalijančeni Slovani. Istra plačuje svoje deželne uradnike bolje nego država svoje, in vendar je deželni odbor dovolil za deželne uradnike 16.000 K draginjske doklade. Vse to ne kaže, da je dežela siromašna in ubožna. Je pa še nekaj. V državnem zboru so se

pojavi predlogi, ki so merili na to, da bi državo obremenili s polovico stroškov za ljudsko šolstvo. Proti tem predlogom so glasovali tudi poslanci slovensko-hrvaškega kluba in s tem pokazali, da dežele, ki jih oni zastopajo, niso siromašne ter da lahko prenašajo šolske stroške. Ako bi bila torej Istra res tako siromašna, bi že zdavnaj morali istrski državni poslanci vzeti slovo od „siromašnega“ slovensko-hrvaškega kluba.

Upamo, da smo s temi kratkimi potezami dokazali, da je izgovor „siromaštva“ ostareli in ne drži, posebno v šolskem oziru ne; zakaj le s poukom se dá odpraviti še ostalo siromaštvo. Preidimo še na drugo trditve pripombe in oglejmo si, ali je v Istri res izvedena regulacija prav povoljno.

Mi smo v svojem listu že mnogokrat dokazali, da ni regulacija učiteljskih plač na splošno povoljna; zakaj zaradi krajnjega sistema je plačano najslabše učiteljstvo na enorazred., ki najtežavnejše imajo in največ dela, a zaradi starostnega sistema uštevajo se le definitivno odslužena leta in oni, ki je zaradi raznih razmer in ovir toliko nesrečen, da ni takoj po 2. izkušnji definitivno imenovan, gotovo odsluži 35. leto, predno pride v I. plačilni razred. Še nepovoljnija je ta regulacija za slovensko učiteljstvo, ker od vsega slovenskega učiteljstva je le par hrvaških nadučiteljev v I. pl. razredu, a izmed vsega slovenskega nobeden. V letih bi se mogoče prikopal do I. pl. raz. nadučitelj v Dolini, a ker so tudi tu take krajevne razmere, da je potreba za vasi Kastelec, Prebeneg, Sacerb in Mačkovlje ustanoviti posebno šolo, ostane tudi dolinska šola le trirazrednica in za slovensko učiteljstvo ni I. plačilnega razreda.

Najnepovoljnija je istrska regulacija učiteljskih plač za slovenske učitelje. One poučujejo le nižje letnike mešanih šol, torej imajo najtežavnejšo službo, a zato imajo le 80% moške plače III. razreda, in v celem Istri ni niti enega mesta za slovensko učiteljico II. plačilnega razreda, a po osebnem sistemu mora služiti vsaka najmanj 20 definitivnih let, ako hoče doseči plačo II. razreda.

Iz teh razlogov je dovolj razvidno, kako nepovoljna je regulacija iz I. 1908. Mi nočemo s tem očitati poslancu Mandiču: Za-

kaj poznamo ga, da se je vselej in vsekdar potegnil za korist šolstva in učiteljstva, a je naša dolžnost, da smo pokazali poslancem in javnosti hibe istrske regulacije. Vpoštevajmo še dejstva, da se pri definitivnem imenovanju le premnogokrat ne upošteva ne starost ne kvalifikacija, in ne bo se čudil ni poslanec in ne bo se čudila javnost, ker se je pridružilo istrsko učiteljstvo drugemu avstrijskemu učiteljstvu in zahteva, naj se mu določi enake plače, kakor jih ima državno uradništvo XI., X., IX. in VIII. plačilnega razreda. Država si je pridržala nadzorstvo nad ljudsko šolo, država ukazuje ljudskošolskemu učiteljstvu in država ima največje posredne in neposredne koristi od ljudske šole, zato je le malo, ako se zahteva od nje, da plača vsaj polovico stroškov za ljudsko šolo. Že to je dosti povoda, da bi se morali pridružiti istrski državni poslanci onim poslancem, ki glasujejo za predloge v tem smislu. V tej zadevi bi morali obrniti hrbet Šušteršičevemu klubu!

Štajerska statistika.

Štajerski deželni šolski svet je pravkar izdal statistiko ljudskega in meščanskega šolstva na Štajerskem za l. 1911.

Po tej statistiki smo imeli dne 31. decembra 1911 na Štajerskem 21 javnih meščanskih šol z nemškimi učnimi jeziki. Od teh je bilo 7 deških in 14 dekliskih. Zasebnih meščanskih šol je bilo 13 vse z nemškimi učnimi jeziki in sicer 5 deških in 8 dekliskih. (Od 34 meščanskih šol na Štajerskem ni torej niti ene s slovenskim učnim jezikom!) Spodnještajerski Nemci imajo 6 meščanskih šol. Javne meščanske šole so šteje 119 razredov (+7). Vseh javnih ljudskih šol je bilo 31. decembra 1911 na Štajerskem 898 (+4). 60 je bilo deških, 54 dekliskih in 784 mešanih šol. Slovensko se je poučevalo na 277, nemško na 621 šolah. Od 898 šol jih je bilo enorazrednih 170 (18,93%), dvorazrednih 221, trirazrednih 161 štirirazrednih 117, petrazrednih 129, šestrazrednih 82, sedemrazrednih 17 in ena osemrazredna. Nobene enorazrednice ni bilo razen v avtonomnih mestih še v slovenskih šolskih okrajih Ormož, Ljutomer, Sv. Lenart, Zg. Radgona in Slov. Bistrica ter v nemških Arnož, Feh-

ring, Feldbach, Radgona. Tozadevno smo torej Slovenci naboljšem; obenem se vidi, da imajo Slovenske gorice najvišje organizirano ljudsko šolstvo na celem Sp. Štajerskem. Število zasebnih ljudskih šol je znašalo 54, med njimi 5 s slovenskim učnim jezikom, tako da je vseh slovenskih ljudskih šol na Štajerskem 282, nem. pa 670. Razmerje šol je torej kakor 1 : 23, prebivalstva pa prilično 1 : 35. Šoloobveznih otrok je bilo dne 31. decembra lanskega leta 222.599 (111.582 dečkov in 111.017 deklic). Od teh ni bilo zaradi abnormalnosti zmožnih za pouk 3660 (1,64%), pouka pa ni obiskovalo 3149 (1,41%) otrok, da si so bili normalno razviti. Od teh jih odpade na slovenske okraje Sevnica 480, Laški trg 389, Konjice 306, Kozje 303, Gornji grad 263, Brežice 222, Celjska okolica 221, Marnberg 129, Slovenjgradec 123, Šoštanj 89. Med nemškimi šolskimi okraji stoji tozadevno na prveju mestu Voitberg z 89 otroki. V sevniškem okraju je skoraj petina otrok brez pouka (480 od 2533!), v laškem devetina, v kozjanskem desetina. Slovenske ljudske šole je obiskovalo okroglo 64.000, nemške 138.000 otrok. In med nemškimi je gotovo, če upoštevamo mesta, sulferajske šole po deželi in velike delavske kolonije po Srednjem in Zgornjem Štajerskem, do 5000 slovenskih otrok. Kaže se, da se štajerski Slovenci razveseljuje množimo tudi po številu prebivalstva. Nekaj je že, a manjka nam še mnogo!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrov na združba s omejenim jamstvom.

Promet do konca maja K 73-295 95.

Uradne ure: Vsak četrtek od $\frac{1}{2}$ 2.— $\frac{1}{2}$ 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadrage kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakih. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

LISTEK.

Ali so otroški vrtci koristen ljudski šoli ali ne?

Kakor so se ob ustanovitvi I. otroškega vrtca križala mnenja o njih koristi, tako ima še dandanes ta po mojem mnenju velevažna ustanova mnogo nasprotnikov. Vzroka temu nazprotstvu pa je iskati v tem, ker sodijo, da se otrok v otroškem vrtcu utrjuje, da se ga izrabi in da potem v ljudski šoli nazaduje, sploh, da nima nobene volje več. Takega mnenja je bila tudi nemška vlada že v začetku, ker je leta 1851. prepovedala v svoji državi ustanovitev otroških vrtcev. To je bil sicer hud udarec ustanovitelju Fröblu, ki si je na vse načine prizadeval prepričati vlado, da prekliče oni ukaz. A zaman! Učakal ni tega, ker ga je poprej ugrabila smrt. Njegove ideje so se pa po njegovi smrti rapidno širile, in nemška vlada ni samo preklcala, ampak tudi ustanavljala otr. vrtce, kjer je kazala potrebo. Pred Fröblom so sicer že obstojala taka zabavišča „jaslice“ imenovana, ki so imela le to nalogo, da so med dnevom bili otroci pod nadzorstvom, sprejemali so jih že z drugim letom. Fröbel je te zavode izpopolnil, in

kakor beremo, si je sam delal skrbi s tem, kako bi imenoval ta svoj zavod. Prišel je do sklepa, naj se imenuje otroški vrt, ker se mu je ta naslov zdel najbolj primeren njegovemu delu. Na Avstrijskem je ustanovil tak zavod leta 1830., in sicer na Dunaju bogati trgovec Wertheimer; zavod so potem izpopolnili po Fröbelovem sistemu. Sicer pa po pravici rečeno, se mi Slovenci ne ravnamo ravno najboljšo po Fröblu, in glavni vzrok temu je — denar, ki ga mi Slovenci najbolj pogrešamo. Vse, vse bi se uredilo, če bi imeli le sredstev za to, a štediti, da celo skopariti moramo, da nimamo niti najpotrebnejših reči v zavodu. Po Fröblu bi morala biti zunanja uredba taka: Poslopje v lepem značnem kraju, ne preoddaljen in tudi ne v takih ulicah, kjer je preveč ropota. Prostori naj bodo pri tleh, da se otroci s hojo po stopnjah ne poškodujejo. Sobe naj bodo zračne, svetle, visoke in prostorne. Potrebni prostori razven učilnice so: telovadnica, soba, kjer odlagajo obleko, in če je otroški vrt ljudski, tudi obednica, kuhinja in potrebni prostori zraven kuhinje. Okolo poslopja naj bo vrt; prostorno dvorišče pa mora biti posuto z belimi kamenčki. Na vrtu morajo imeti otroci razne vrtno priprave, kakor grablje, lopatice, motike, vozičke in dr. Tudi za igre v krogu in proste igre bi morali imeti različne žoge, obroče, vajeti, biče in dr. — Vsega tega, žalibog, me tržaške vrtnarice nimamo. Vsaka vrtna-

rica je dolžna sprejeti 40 otrok, in to je popolnoma pravilno, ker če je tudi sobana prostorna, v kateri bi lahko bilo 100 otrok, jih ena sama vrtnarica ne more vzdržati v pravem redu. Tudi s tem smo me tržaške vrtnarice velike sirote. Povprečno ima vsaka 80 — 100 otrok, in jaz sem prepričana, da je pri vsaki čuti rodoljubja tako vkoreninjen, da bi ne bile vstanu odposlati katerega otroka, četudi vemo, da ne ravnamo pravilno. —

Vprašanje je sedaj to, je li otroški vrtec ljudski šoli koristen ali ne. Jaz odločno izjavljam, da je otroški vrtec koristen ljudski šoli, in učitelji bi ga morali vedno in povsod priporočati. Otroški vrtec sprejema od končanega 3. do 6. leta otroke v svojo oskrbo, da se otrok v njem vsestransko razvija, duševno in telesno. Duševno pravim, saj je mnogo otrok, ki niti še ne znajo govoriti, ko pridejo v vrtce, a z razvijanjem govornice se razvija tudi razum. Pouk v otroškem vrtcu je nazoren, ves pouk se vrši na podlagi igre.

Vzemimo n. pr. III — IV darilo, tako se zove škatala, v kateri je 8. plošč, oziroma kock, s katerimi sestavlja otrok različne podobe. V tem sestavljanju pride toliko in toliko različnih izprememb, in vsako tako izpremembro se natanko razlaga, da si otrok po večkratnem ponavljanju zapomni pravo njeno ime, čemu in zakaj se rabi, kdo izdeluje in t. d. Mislim, da ima s takim otro-

kom, ko pride v ljudsko šolo, učitelj gotovo manj truda nego le z onim, ki ni zahajal v vrtce. Sicer sem jaz prva, ki obsojam mater, katera ima 1—2 otroka in da je sama zmožna vzgojevati ga, torej, da je dovolj izobražena ali da se sama bavi teoretično in praktično z otroki, pa pošilja svojega otroka v otroški vrtce. To je res obsojanja vredno. Materi pa, četudi izobraženi, ako ima 5 ali 6 otrok je tudi potreben otroški vrtce, ker pri tolikih otrocih ji je nemogoče baviti se s posameznimi, kakor bi to bilo treba. Preprosti materi pa, preobloženi z delom, je pa otroški vrtce naravnost nekaj neprecenljivega. Katera mati more opazovati dobre in slabe lastnosti lastnega otroka; če je od jutra do večera uprežena z delom? Saj ona ga niti ne pozna dobro, hočem reči, njegovih duševnih lastnosti ne pozna, ker se z njim premalo bavi: Živeti je treba z otrokom, da se ga spozna, in tu ima najvažnejšo vlogo ravno vrtnarica. Ona je z njim po 5—6 ur na dan in v tem času vedno govori z njim najsibo pri vajah na pamet, pri darilih, pri igrar - sploh vedno. Tu ima vrtnarica priliko opazovati in proučevati ga. — V otroškem vrtcu, kakor so pri nas Slovenceh razmere, govorim vedno o tržaških, je nemogoče držati disciplino, in to je popolnoma razumljivo.

(Konec.)